

PROSESSI, PUTKET JA KUHINA

Yrjö Engeström

Totunnainen mielikuvamme prosessista on peräisin teollisuudesta, koneista ja laitteista. Liukuhihna etenee kokoonpanon vaiheesta toiseen ennalta määrättyssä järjestyksessä. Kun ostamme uuden puhelimen tai kodinkoneen, sen mukana tulee käyttöohjeita, jotka neuvovat askel askeleelta, miten edetä. Prosessi kuvataan yhteen suuntaan etenevänä, hyvin rajattuna putkena.

Oppimisen, kehityksen ja kasvamisen ymmärtämisessä putkimalli on vaarallinen. Nykyaikaisen evoluutioteorian mestari Stephen Jay Gould muistutti, että vastoin totunnaisia mielikuviamme evoluutio ei etene kuin puu tai putki. Evoluutio etenee kuin pensas, tai kenties pusikko. Sillä ei ole yhtä “ylöspäin” kulkevaa ja ennalta arvattavaa keskusväylää, vaan lukemattoman monta rinnakkaista, eri suuntiin kulkevaa reittiä.

Tarkkailkaa muurahaispesää. Se kuhisee täynnä lukemattomia, näköjään mielivaltaisesti eri suuntiin liikkuvia yksilöitä. Mutta samalla se kasvaa ja kehittyy. Kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa. Koko pesä – ja siitä ympäristöön kulkevat polut – on prosessi. Mutta se ei ole putki vaan kuhina.

Tarkkailkaa skeittareita, rullalautailijoita. He liikkuvat ympäri kaupunkia ja maailmaa, kokoontuvat yhteen ja hajautuvat taas. Skeittaus kokonaisuutena on kuhinan luontoinen prosessi. Monen mielestä se on ärsyttävä häiriö. Skeittarit eivät näytä tekevän mitään hyödyllistä. Mikseivät ne opiskele, tee työtä ja kehitä itseään niin kuin kunnan ihmiset?

Kuitenkin skeittaus kehittyy, kuten 1970-luvun skeittausta erittelevä hieno dokumenttielokuva *Dogtown and Z-Boys* (2001) osoittaa. Se on elämänmuoto, joka tuottaa uutta: uusia temppuja, uusia paikkoja, uusia tapoja aistia ja tajuta kaupunkia, uusia tapoja puhua, uusia siteitä ihmisten välille. Se tuottaa jopa uutta tekniikkaa ja uusia kaupallisia tuotteita, vaikka ne eivät ole sen päämäärä. Älkääkä väittäkö, ettei skeittaus vaadi oppimista. Kokeilkaa itse, onko se helppoa.

Skeittauksessa oppiminen ja kehitys etenevät kuhinana. Ei ole yhtä tapaa skeitata hyvin eikä yhtä oikeaa suuntaa skeittauksen kehitykselle. Itse asiassa teollisetkin prosessit ovat paljon enemmän kuhinan kaltaisia kuin luulemme. Sen huomaa, jos alkaa tarkkailla häiriöitä, yllätyksiä ja muutoksia. Ihmiset eivät ainoastaan suorita tehtäviään annetussa järjestyksessä, he myös katselevat ja kuuntelevat, väittelevät, hakevat apua toisiltaan, kurottavat ulos putkesta sivusuuntaan. Kuhina on käynnissä, halusimme sitä tai emme.

Olisi aika ruveta arvostamaan kuhinaa.